

Başlık/ Title: Türk ve Rus Mitolojisinde Hayvan Mitleri

Yazar/ Author

Güneş Sütçü

ORCID ID

0000-0001-9496-4051

Bu makaleye atf için: Güneş Sütçü, Türk ve Rus Mitolojisinde Hayvan Mitleri, *KARE, Özel Sayı (2021):* 150-171.

To cite this article: Güneş Sütçü, Animal Myths in Turkish and Russian Mythology, *KARE, Special Issue (2021):* 150-171.

Makale Türü / Type of Article: Araştırma Makalesi / Research Article

Yayın Geliş Tarihi / Submission Date: 8 Mart / March 2021

Yayına Kabul Tarihi / Acceptance Date: 29 Temmuz / July 2021

Yayın Tarihi / Date Published: 31 Temmuz / July 2021

Web Sitesi: <https://karedergi.erciyes.edu.tr/>

Makale göndermek için / Submit an Article: <http://dergipark.gov.tr/kare>

Uluslararası İndeksler/International Indexes

INDEX COPERNICUS
I N T E R N A T I O N A L

DRJI

EuroPub

MLA
International
Bibliography

Index Copernicus: Indexed in the ICI Journal Master List 2018 Kabul Tarihi /Acceptance Date: 11 Dec 2019

MLA International Bibliography: Kabul Tarihi /Acceptance Date : 28 Oct 2019

DRJI Directory of Research Journals Indexing: Kabul Tarihi /Acceptance Date: 14 Oct 2019

EuroPub Database: Kabul Tarihi /Acceptance Date: 26 Nov 2019

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).

TÜRK VE RUS MİTOLOJİSİNDE HAYVAN MİTLERİ

Özet: Mitoloji, toplumların geçmişini ve özünü yansıtan bir ayna niteliği taşımaktadır. Her toplumun kendi öz kültürünün, ikliminin ve coğrafyasının kendine has özelliklerini yansıtmaktadır. Bu anlamda tüm milletlerin özgün bir gelenek, görenek ve inanç sistemine sahip oldukları gözlenmektedir. Atalarından kalan kültürel mirasa sahip çıkabilmiş Türk ve Rus mitolojisi bu bağlamda zenginliklerinin yanı sıra, kendilerine özgü değerlerini korumayı başarabilmiş örneklerdir. Öte yandan dilden dile dolaşan efsanelerin birbirlerinden etkilenerek ve birbirlerini tamamlayarak ortak mitler doğurdıkları da görülmektedir. Nitekim en eski Türk mitlerinin bazı Rus bilim adamları tarafından derlenerek yazıya geçirilmesi, Türk ve Rus milleti arasındaki etkileşimi ifade etmektedir. Türkçedeki hayvanlara ait bazı terimlerin ilk olarak Rusçaya etki etmesi, yine benzer şekilde bir başka etkileşimin göstergelerindedir. Söz konusu iki kültür arasındaki etkileşimin boyutlarını değerlendirmede hangi kültürün daha baskın olduğu ya da hangi kültürün diğerini daha fazla etkilediği konusunda belirgin bir görüş ortaya koymak güç görünmektedir. Bu yüzden etkileşimin karşılıklı olması gerektiği yargısından hareketle çalışmanın amacını her iki mitolojideki hayvan mitlerini karşılaştırmalı yöntem çerçevesinde incelemek oluşturmaktadır. Çalışmada her iki mitolojideki benzerlikleri ve birbirinden farklı olan yönleri saptayabilmek için öncelikle mitolojisi kavramı, evrensel açıdan ele alınmıştır. Bu bağlamda gerek Türklerin gerekse Rusların binlerce yıllık tarihinde çok sayıda mitolojik hayvan yer almaktadır, ancak bu çalışmada hepsine yer vermenin pek mümkün olmaması, yaşadıkları coğrafyada en çok karşılaştıkları ve hayatlarını doğrudan etkilemeleri bakımından at, kurt, köpek, ayı, kartal ve yılan üzerinde durulmuştur. Gerçekleştirilen inceleme bağlamında Türk ve Rus halkı için ilgili hayvan mitlerinin ne tür sembolik anlamlar taşıdığı, nasıl algılandığı, ortak ve farklı noktaların neler olduğu örneklerle ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türk Mitolojisi, Karşılaştırmalı, Rus Mitolojisi, Hayvan, Mit.

ANIMAL MYTHS IN TURKISH AND RUSSIAN MYTHOLOGY

Abstract: Mythology is a mirror that reflects the past and essence of societies. It reflects the unique characteristics of each society's own culture, climate and geography. In this sense, it is seen that all nations have their own traditions, customs and belief systems. Turkish and Russian mythology, which succeeded in preserving the cultural heritage of their ancestors, are examples that have succeeded in preserving their original values as well as their richness in this context. On the other hand, it is seen that the legends circulating from language to language are influenced and complement each other, leading to common myths. As a matter of fact, the fact that the oldest Turkish myths were compiled and written down by some Russian scientists expresses the interaction between the Turkish and Russian nation. The fact that some animal terms in Turkish primarily affect Russian is another indicator of similar interaction. When evaluating the dimensions of the interaction between the two cultures in question, it seems difficult to come up with a clear view on which culture is more dominant or which culture affects the other more. For this reason, the aim of the study is to examine the animal myths in both mythologies within the framework of the comparative method, based on the judgment that the interaction should be mutual. In the study, the concept of mythology is discussed from a universal point of view in order to determine the similarities and differences in both mythologies. In this context, there are many mythological animals in the thousands of years of history of both Turks and Russians, but it is not possible to include all of them in this study, horse, wolf, dog, bear, eagle and snake are emphasized as they are the most encountered in the geography they live and directly affect their

* Öğr. Gör. Dr., Anadolu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü, Eskişehir, e-mail: gunesstucu@anadolu.edu.tr, ORCID:0000-0001-9496-4051

lives. In the context of the analysis, what kind of symbolic meanings the related animal myths have for the Turkish and Russian people, how they are perceived, what the common and different points are, have been tried to be revealed with examples.

Keywords: Turkish Mythology, Comparative, Russian Mythology, Animal, Myth.

1.Giriş

Mitoloji kavramı, kültür tarihinin en önemli kavramlarından biridir. Yunanca “mithos (söylenen ya da duyulan söz)” ile “logos¹ (konuşma)” kelimelerinin birleşiminden meydana gelen mitoloji, eski Yunan’da “geçmiş zamanda söylenenlerin tekrarı” olarak tanımlanır. Yerli ve yabancı kaynaklarda yer verilen mitoloji tanımlarının ortak noktası; mitlerin, tarih öncesinde yaşayan insanların evren karşısında, evreni kavrama ve açıklama gereksiniminden doğan ilkel bir bilinçle zengin bir bilinçaltının ürünü olmasıdır.² Mitoloji, bir toplumun doğaya, hayvanlara, insana dair asırlardır işlenmiş kültürel kodlardır. “...mitleri çalışmak veya mitoloji, tıpkı bir arkeolog gibi insan hafızasının derinliklerini ve ulusal kimliklerin kültürel kökenlerini araştırmaktır denilebilir.”³ Bulunulan coğrafyanın özellikleri her kültürün şekillenmesinde başat role sahiptir. Tarih boyunca farklı yönere göç eden ya da ettirilen Türk halkları, kimi zaman yerel kültür dokularını benimserken kimi zaman da kendi kültürlerini yerel halka benimsetmişlerdir. Bu nedenle göçebe olan toplumlarda kültürel öğelerin birbirlerini etkilemeleri ve iç içe geçerek katmanlaşması tabii bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Türk topluluklarının aksine, yerleşik bir hayat süren Slav halklarının ve mitolojisi hakkında yapılan çalışmalar ancak Hıristiyanlığın kabulünün ve yazılı edebiyata geçilmesinin ardından başlayabildiği için inanışların pek çoğunda ve dini uygulamalarda tek tanrılı dinin etkileri ağırlıklı olarak gözlenmektedir. Bahsi geçen durumlar her iki mitolojinin kültürel kökenlerinin özüne inilmesinde karşılaşılan zorlukların ana nedenleri olarak sunulmaktadır.⁴

---

¹ “Konuşma, açıklama, hesap, akıl, tanım, akıl yetisi” gibi çok sayıda farklı kelime ile karşılanan ancak dilimize birebir çevrilmesi mümkün olmayan logos kavramı, aslında açıklamaların bundan böyle dayanacağı yeni kaideyi temsil etmektedir. “Logos terimi doğrudan aklın etkinliğini, rasyoneliteyi ve son olarak da akıl yürütmeyi ve akıl yürütmeye temel oluşturan kanıt üzerine yükselmeyi ifade eder.” Bkz. Zeynep Berke, “İki Ayrı Perspektiften Mitos-Logos İlişkisi,” *Kaygı*. 19/1 (2020): 141-142.

² Erdoğan Alkan, “Şiir ve Mitoloji.” *Varlık Sanat ve Edebiyat Dergisi*, Sayı: 1015, (1992): 17.

³ Özkul Çobanoğlu, “Toplumsal ve İktisadi Yönleri ile Türk Mitolojisi.” *Bilim ve Ütopya*. Sayı 270. (2016): 12-14.

⁴ Gamze Öksüz, “Türk ve Rus Mitolojilerinde Mitik Dünya, Ölüm ve Ruh Anlayışı”, *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 6/15 (2018): 11-12.

Mitolojide hayvan mitleri farklı şekillerde ele alınması bakımından çok katmanlı ve karma bir yapıya sahiptir. Bu bağlamda gerek Türkiye’de gerekse Rusya’da ortaya konulan bilimsel çalışmalar arasında Bahaeddin Ögel “Türk Mitolojisi” (1993), Aleksandr Viktoroviç Gura “Slav Halk Geleneğinde Hayvan Sembolleri” (Simvolika jivotnih v slavyanskoy narodnoy traditsii, 1997), Gamze Öksüz “Rus Mitolojisi” (2014), Deniz Gezgin “Hayvan Mitosları” (2014), Yunus Emre Tansü ve Baran Güvenç “Eski Türk Mitolojisinde Hayvan Motifleri Üzerine Düşünceler” (2015), Gönül Uzelli “Slav Mitolojisi. İnanışlar ve Söylenceler” (2016), Cansu Tanpolat “Doğu ve Batı Kültürlerinde Başlıca Hayvan Mitleri” (2016), Vladimir Koval “Doğu Slavların Mitolojik İnançları” (Mifologičeskiye verovaniya vostočnih slavyan, 2016) yer almaktadır. Ülkemizde her iki mitoloji çerçevesinde hayvan mitlerini karşılaştırmalı bir yaklaşımla inceleyen tek başlık altında herhangi bir çalışma bulunmamaktadır. Çalışmamızın çıkış noktasını bu husus oluşturur. Bu nedenle birden fazla hayvan mitini kapsayıp karşılaştıran kapsamlı bir çalışmanın yapılmamış olması ve konuya duyulan ihtiyaç doğrultusunda çalışmamızın içeriği belirlenmiştir.

Bu çalışmada Türk ve Rus mitolojilerindeki benzerlikleri ve birbirinden farklı olan yönleri saptayabilmek için öncelikle mitoloji kavramı evrensel çerçevede ele alınacaktır. Söz konusu iki kültür arasındaki etkileşimin boyutlarını değerlendirmede hangi kültürün daha baskın olduğu ya da hangi kültürün diğerini daha fazla etkilediği konusunda belirgin bir görüş ortaya koymak güç olacaktır. Bu yüzden etkileşimin karşılıklı olması gerektiği yargısından hareketle her iki mitolojideki hayvan mitleri karşılaştırmalı olarak incelenecektir. Bu bağlamda gerek Türklerin gerekse Rusların binlerce yıllık tarihinde çok sayıda mitolojik hayvan yer almaktadır, ancak bu çalışmada hepsine yer vermek pek mümkün olmaması, yaşadıkları coğrafyada en çok karşılaştıkları ve hayatlarını doğrudan etkilemeleri bakımından at, kurt, köpek, ayı, kartal ve yılan üzerinde durulmuştur. Gerçekleştirilen inceleme sürecinde Türk ve Rus kültürünün sahip oldukları farklı inançlar ve değer yargıları gibi pek çok etken göz önünde bulundurulurken birtakım değerlendirmeler ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Karşılaştırmalı Olarak Türk ve Rus Mitolojisinde Hayvan Mitleri

Türk mitolojisinde hayvanlara çok önem verildiği ve kutsal kabul edildikleri görülmektedir. Türkler binlerce yıllık geçmişlerinde pek çok hayvanı tanımış ve karşılaştıkları durumlara göre onlara bazı anlamlar yüklemişlerdir. Kimi hayvanların kendilerine iyilik ya da kötülük getirdiğine inanmışlar, kimi hayvanları ise aileden biri olarak görüp onları kutsal saymışlardır. Bu bağlamda kurdun Türkler için ayrı bir yere sahip olması, dişi

bir kurttan türediklerine dair yaygın bir efsaneyle ilişkilendirilmektedir. İnsanlık için besin kaynağı olmasının yanı sıra Türklerin göçebe yaşam sürdürdükleri dönemlerde yük taşıyıcısı, savaşlarda binek olarak kullanılan bir araç, yerleşik hayata geçtiklerinde tarlalarını sürebilmek için bir yardımcısı olmuştur. Bilhassa düzenlenen şaman ayinlerinde hayvanların önemli bir yere sahip oldukları ve tanrılar adına bazı hayvanların kurban edildikleri görülmektedir.⁵ Rus mitolojisinde insanın dünyayı ve günlük yaşamı algılayışının arkaik düşünce sistematığında hayvanlar ve onların kültürel açıdan anlamsal karşılıklarının özel bir yeri vardır.⁶ Hıristiyanlığın kabul edilmesinden sonra insanlar dünyayı algılayış biçimlerine göre hayvanları iyi ya da kötü, faydalı ya da zararlı, güvenli ya da tehlikeli, olumlu ya da olumsuz olarak değerlendirmişler ve bu çerçevede hangi kavramlarla ilişkilendirilerek anlamlandırıldıkları büyük ölçüde şekillenmiştir.⁷ Hayvanların iyi ve kötü diye sınıflandırılması⁸ insanların gördükleri fayda ya da zarara, soy olarak türeme ve doğma şekline göre gerçekleşmiştir. Slav halk geleneklerine göre iyi, temiz, olumlu olarak nitelendirilen hayvanlar arasında ayı, arı, güvercin, kırlangıç, leylek, uğur böceği sayılmaktadır. Kurt, köpek, fare, yılan, tavşan, karga, saksakağan, yılan balığı, atmaca, baykuş kötü, uğursuz ve olumsuz olarak algılanmaktadır. Burada kastedilen hayvanların enerjisel anlamda temiz oluşu, kötü enerjiyle olan ilişkisiyle de belirlenmektedir. Temiz bir enerjiye sahip olan hayvanın kötü enerjiden korkmadığına ve onun dış görünüşünün kötü enerjiden etkilenmediğine dair bir inanış vardır.⁹

Mitolojilerde hayvanlardan temsil ettikleri karakteristik özellikleriyle sembolik açıdan bahsedilmektedir. Hayvanlar mitolojilerde insanlığa birtakım hediyeler, öğretiler de sunmaktadır. Belirli konularda insanlığa yardım ettiği mitler de bulunmaktadır. Hem Rusların hem de Türklerin yaşadıkları coğrafyanın en çok karşılaştıkları ve doğrudan hayatlarına etki eden hayvanlara ilişkin mitlerin oluşumunda önemli bir role sahip olduğu görülmektedir. Nitekim bu bağlamda hazırlanan çalışmada at, kurt, köpek,

---

⁵Yunus Emre Tansü & Baran Güvenç, "Eski Türk Mitolojisinde Hayvan Motifleri Üzerine Düşünceler". *Türk Dünyası Araştırmaları*. Sayı: 218 (2015): 2-15.

⁶ Aleksandr Viktoroviç Gura, *Simvolikajivotnih V Slavyanskoy Narodnoy Traditsii*. (Moskva: İndrik, 1997), 910.

⁷ Svetlana Mihaylovna Tolstaya, *Slavyanskaya mifologiya: Entsiklopedičeskiy slovar*. 2-ye izd. (Moskva: Mejdunarodnyye otnoşeniya, 2002), 440.

⁸ Detaylı bilgi için bkz: Nikita İlyiç Tolstoy, (Pod obşey redaktor). *Slavyanskiye drevnosti: Etnolingvističeskiy slovar v 5-ti tt*. (Moskva: Mejdunarodnyye otnoşeniya, 2012), T.5.

⁹ Alla Mstislavovna Arhangelskaya, "Sobaka kak "neçistoye" životnoye v traditsionnoy narodnoy kulture i yazıke." *Slavica Slovaca*, 55, No 1, (2020): 111.

ayı, kartal ve yılan mitlerinin hem Türk hem de Rus mitolojisinde ele alınış biçimlerine karşılaştırmalı olarak örneklerle yer verilecektir.

At

At, eski Türk Dünyası'nda savaşta sağladığı faydalar ve insanın gerçek dostu olması nedeniyle bir güç sembolü olarak anılmaktadır. Atlar, savaş esnasında kahramanları koruyarak onlara yol arkadaşlığı yapar.¹⁰ At, Türkler için bir ulaşım ve yük taşıma aracı; etinden sütünden derisinden yararlanan bir besi hayvanı ve savaş aracıdır.¹¹

Türk mitolojisinde at ile gök arasında bağlantı olduğuna dair bir inanış vardır. Yakutların anlattığı bir efsaneye göre at, tanrı tarafından kahramanlara hizmet etmesi amacıyla gönderilir.¹² At ile gök ilişkisine yönelik şamanların atı, gökten inmiş kutsal bir hayvan olarak kabul ettikleri görülür. Şamanların inancına göre at, bir ölüm hayvanı ve ruh taşıyıcısıdır. Atın gelecekte olacak iyilik ve kötülükleri gördüğüne, dostu ve düşmanı tanıdığına inanırlar. At, Şamanist törenlerde göğe doğru yükselmesi ve kurbanlık hayvan olarak bilinmesi nedeniyle önemli kabul edilir.¹³ Şamanlara göre at kılını yakmak, öteki dünyaya geçişi sağlayacak hayvanı çağırmak anlamına gelir.¹⁴ Öteki dünyaya ya da yeraltına geçişi sağladığı için "Pura" adı verilen şaman atı ölümün simgesi haline gelir. Şamanın göğe yükselmesinde yardımcı olmasından dolayı at, çoğu zaman kanatlı olarak düşünülür.¹⁵ Bir Moğol inanışına göre at uçarak üzerinde taşıdığı kahramanı cehenneme götürüp sonra da geri getirir.¹⁶

Slav mitolojisinde de benzer şekilde atlar hem bereketi hem de ölümü sembolize etmesi bakımından ambivalans özellik gösterirler. Atlar, Belbog'un ve Çernobog'un çocukları olarak görülürler. Beyaz at iyiliği, siyah at kötülüğü simgeler. Slav halk söylencelerinde atların yanı sıra atlılardan da sıklıkla bahsedilir. Atlar bilgece sözler söyleyerek masal kahramanı olan atlıların en yakın yardımcısı olarak kabul edilir. Beyaz atlı güzel bir günü sembolize ederken, siyah atlı ise karanlığın ya da gecenin kişiselleştirilmiş halidir. Bununla birlikte atlar öbür dünyaya geçişle bağlantılı olan evlilik, cenaze gibi törenlerde sıklıkla yer alırlar.¹⁷

---

¹⁰ Tansü & Güvenç, "Eski Türk Mitolojisinde," 4.

¹¹ Cansu Tanpolat, "Doğu ve Batı Kültürlerinde Başlıca Hayvan Mitleri". Yüksek Lisans Tezi, Işık Üniversitesi, (2016), 14.

¹² Tansü & Güvenç, "Eski Türk Mitolojisinde," 4.

¹³ Yaşar Çoruhlu, *Türk Mitolojisinin Ana Hatları*. (İstanbul: Kabalcı Yayıncılık, 2012), 163.

¹⁴ Tansü & Güvenç, "Eski Türk Mitolojisinde," 5.

¹⁵ Yaşar Çoruhlu, *Türk Mitolojisinin Ana Hatları*, 163.

¹⁶ Tanpolat, "Doğu ve Batı Kültürlerinde," 15.

¹⁷ Gönül Uzelli, *Slav Mitolojisi. İnanışlar ve Söylenceler*. (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2016), 104.

Türk mitolojisiyle benzerlik gösteren bir başka durum Doğu Slavlarda at hakkındaki söylencelerin ve inanışların kökeninin büyük ölçüde çiftçilikle ilişkilendirilmesidir. At, insanın sadık bir yardımcısıdır, aynı zamanda güç, güvenilirlik ve mutluluğun sembolüdür. Halk inanışlarına göre at, insan sağlığını olumlu anlamda etkiler ve sahibini kötü enerjilerden korur, ona şans getirir. Eski Ruslarda yedi yaşına kadar bir erkek çocuğunun saç tıraşının yapılmasının ardından ata bindirilmesine yönelik bir ritüel uygulanırdı. Böylelikle küçük erkek çocuğunun artık erkeklerin arasına dahil olduğu kabul edilirdi. Evin çatısında at kafasının resmedilmesi o evde yaşayan insanlara olumlu bir enerji vereceğine dair bir inanış vardır. Özellikle de bu yüzden evlerin çatısında atın kafasına benzeyen şekillerde çatı süslemelerine yer verildiği görülmektedir. Bazı Rus köylerinde genç kızlar özgün bir kader yaşamak adına atın gözlerine bir bez bağlarlar ve sonrasında atın üzerine binerek bahçeden dışarıya çıkarak bir gözlem yaparlardı. At, hangi yöne gittiyse kismetlerinin o yönden geleceğine dair bir inanışa sahiplerdi. Eğer at geriye doğru giderse, genç kızın evde kalacağı düşünülürdü.¹⁸

Rus mitolojisinden farklı olarak Türk mitolojisinde Tulpar olarak adlandırılan uçan bir at da mevcuttur. Çok değerli görülen Tulpar atna sadece yiğitler, alp olanlar, bahadırlar binebilir ve onu sahiplenebilir.¹⁹ İslamiyetten sonra at, yeni özellikler kazanır ve Türkler için önemini her daim korur. Uzun ve sağlıklı ömür, mutluluk, şöhret, iyilik, doğruluk ve soy devamlılığını sembolize eder. Aynı zamanda Kazak ve Kırgızların aş-yog törenlerinde halen at kurban edilir. Türkler sonbahar mevsiminde çayır ile hububatların koruyucusu olan tanrılara at kurban ederler. Her ne kadar hayvanların çoğunluğu gök için kurban edilse de at kurban etmenin ayrı bir yeri vardır.

Rus mitolojisinden ayrılan bir başka özellik, Türk mitolojisinde anlatılan söylencelerde devasa büyüklükte ve çok fazla hızlı koşabilen atların da konu edilmesidir. Masalarda atlardan kanatlı ve bilge olarak bahsedilir. Bu duruma örnek olarak Köroğlu adlı edebi eserde kısrağ ile aygırın birleşmesinden efsanevi bir atın doğması konu edilir. Buradaki efsaneye göre Kır-At, kanatları olan beyaz bir savaş atıdır. Efsaneye yönelik yorumlardan birinde sahibinin karanlık bir ahırda uzunca bir süre özel bir bakımla ilgilendiği Kır-At'ın kanatlarının çıktığından bahsedildiği görülür. Bu

---

¹⁸Vladimir Koval, *Mifologičeskiye verovaniya vostočnuh slavyan: Posobiye po kursu "Slavyanskaya mifologiya"*. Gomelskiy gosudarstvennyy universitet imeni Frantsiska Skorini. (Gomel: GGU im. F. Skorini, 2016), 214.

¹⁹ Serdar Gürçay, "Mitolojilerde Uçan At Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma". *Aydın Türklük Bilgisi Dergisi*. Yıl 5. Sayı 8. (2019): 49.

anlamda Türk kültüründe efsanevi olarak anılan atlar arasında Köroğlu'nun Kır-At'ı, Şah İsmail'in Kamer-Tay'ı, Hz. Ali'nin Düldül'ü ve Hızır'ın Boz-At'ıdır.²⁰ Anadolu halk inanışlarına göre gün doğmadan boz ata binen ve bir dereden yedi kez geçen birine herhangi bir büyü'nün asla etki etmeyeceğine inanılır. Orta Asya kültüründe yaygın olan inanişya bakıldığında atların uğur getirdiği görülür. Eğer bir evde at varsa şeytan bu eve giremez, atın nefes aldığı mekânda hastalananlar şifa bulur, eve doğru bakar vaziyette atın başı bağlanırsa da eve bereket geleceğine dair inaniş vardır.²¹

Türk mitolojisinden farklı olarak Rus mitolojisinde Tanrının emriyle atın şeytandan yaratıldığına dair bir inaniş vardır. Âdem cennetten kovulmasının ardından yalnız başına tarlada çalışırken tırmığı nasıl kullanacağı konusunda zorluk yaşar. Bu esnada şeytan, tırmığın üzerinde oturmakta ve Adem'in içinde bulunduğu duruma gülmektedir. Bu durumdan rahatsızlık duyan Tanrı, yukarıdan meleşini gönderir ve şeytanın bir ata dönüşmesini emreder. Buna benzer anlatılan bir başka hikâyeye göre ise İsa kendisini gözetleyenlerden kaçmak için bir yemlişe gizlenir. Bunu gören domuz, İsa'nın üzerini samanla örterek ona yardımcı olur. Buna karşılık bütün samanı yiyen at, İsa'yı deşifre ettiği için lanetlenir.²² Bu bağlamda Türk mitolojisinden farklı olarak Rus mitolojisinde atın lanetlenmiş ve şeytan tarafından yaratıldığına dair inaniş olduğu görülmektedir. Bununla birlikte her iki mitolojide atların hem olumlu hem de olumsuz anlamlar taşıdığı anlaşılmaktadır.

Kurt

Kurt, eski Türk mitolojisindeki en önemli hayvan olarak kabul edilmektedir.²³ Bunun nedeni Türklerin kurt soyundan geldiklerine ve kendilerine yol gösterdiklerine inanmalarıyla ilgilidir. Efsanede anlatılana göre Oğuz Kağan, hakimiyetini kabul etmeyen milletlere karşı bozkurdu takip ederek sefere çıkar. Urum ve Urus (Rus) hükümdarlarını yenilgiye uğratar ve Suriye, Çin, Hind ve Mısır'ı fetheder. Kurt, devlet ve hükümdarlık gibi unsurların simgesi olarak da kabul edilir. Yer ve gök unsurlarıyla ilgili farklı anlamlara sahiptir. Çok sayıda Türk kabilesi kurt ismini alır. Nitekim Avrupa Hunlarına "Kuzey Kurtları" denilmesi bunun örneklerinden biridir. 6. ve 7. yüzyıllarda kurt-ata inancının da önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir. Taşlar üzerine kabartmalar yapılır, Göktürk hakanları,

---

²⁰ Deniz Melek Akman, "Karşılaştırmalı Yunan ve Türk Mitolojisi", (Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, 2020), 152-153.

²¹ Deniz Gezgin, *Hayvan Mitosları*. (İstanbul: Sel Yayıncılık, 2014), 36.

²² Gamze Öksüz, *Rus Mitolojisi*. (İstanbul: Çeviribilim Yayınları, 2014), 49-50.

²³ Jean Paul Roux, *Orta Asya Tarih ve Uygarlık*. (İstanbul: Kabalcı Yayınevi, 2014), 56.

atalarına saygılarını göstermek için otağlarının önüne altın kurt başlı tuğ dikerler. Çeşitli Türk boylarının farklı şekillerde kurttan türediklerine dair efsaneler vardır. Göktürk inancına göre Gök tanrısı Tengri tarafından Asena adlı dişi bir kurt gönderilir ve bu kurt geleceğin Türk hükümdarını emzirir. Bu nedenle Asena kutsal kabul edilir. Tengri tarafından gönderildiği için gök mavisi renginde tasvir edildiği görülmektedir. Türk mitolojisinde kutsal hayvan ve ulusal sembol Bozkurttur.²⁴

Türk mitolojisinin aksine Rus mitolojisindeki halk inanışlarına göre kurt, şeytani güç alanına dayandırılır. Olumsuz sembolik bir anlama sahiptir. Kurdun temiz ve iyi bir mizaca sahip olmadığı inancından dolayı örneğin bir kurdun herhangi bir köye kaçması orada açlık, savaş gibi birtakım olumsuzlukların yaşanacağına yorumlanır. Kurdun neden olacağı olası zararlardan korunabilmek için uyulması gereken belli başlı kurallar oluşturulmuştur. Aziz Georgiy gününde hiçbir işle meşgul olunmaz. Aziz Georgiy (6 Mayıs) ve Aziz Nikolay günleri (22 Mayıs) arasında hiçbir şekilde herhangi bir çit örülmez. Kurtların gelmesi bakımından tehlikeli olarak kabul edilir. Hatta kurdun adını anmaktan dahi sakınırlar. “Kurdu an, karşında belirsin” şeklinde bir atasözleri dahi vardır. Bu anlamda kurt yerine hayvan, gri, münzevi gibi farklı adlarla anılır.²⁵ Yine Aziz Nikolaya gününde kurdun otlayan sürüyü yememesi için masaya bıçak saplanır, sobaya kaba bir taş ya da demir konulur.

Rus mitolojisindeki bir başka halk efsanesine göre şeytan, kurdu kilden ya da ağaçtan yarattıktan sonra Tanrı’yı ısırsa canlanacağını söyler. Buna karşılık kurt, Tanrıyı ısırmayı reddeder. Bunun üzerine Tanrı, kurdu şeytanı ısırması için gönderir. Şeytan, kurttan kaçmak için bir kızılağaca çıkar. Kurt, şeytanı topuğundan ısıtır ve ağacın gövdesi kana bulanır. Bundan dolayı kızılağacın gövdesi, kırmızıdır ve şeytan da topuksuzdur.²⁶ Araştırmacı yazar A.V. Gura “Slav Halk Geleneklerinde Hayvanların Sembolü” (Simvolika jivotnoh v slavyanskoy narodnoy traditsii) adlı çalışmasında kurdu her zaman ötekilerle, ölülerle, atalarla ilişkilendirmektedir.²⁷ Kurdun en ayırt edici özelliği, öteki dünyaya ait görülmesidir. Kurtların ve şeytani güçlerin sürülere aynı zamanda daldıklarına dair bir inanış vardır. Güney Slavların inanışına göre eğer anne hamileyken kurdun öldürdüğü bir canlının etini

²⁴ Tanpolat, “Doğu ve Batı Kültürlerinde,” 26.

²⁵ Koval, *Mifolojiçeskiye*, 224.

²⁶ Öksüz, *Rus Mitolojisi*, 48.

²⁷ Lyudmila Viktorovna Derbenyova, Volk v vestiarnom kulturnom kode: spasitel, pogubitel I kulturniy geroy. Jurnal vostočnoslavyanskaya filologiya, literaturovedebiyе 3/27 (2016): 50.

yemişe bu kişi öldüğünde vampire dönüşür. Kimi büyülerde kurdun öbür dünya sakinlerini ziyaret ettiğinden bahsedilir.²⁸

Rus mitolojisinin aksine Türk mitolojisinde kurt, daha çok olumlu bir anlama sahiptir. Hun devrinde ata kültürünün bir parçası haline gelir ve Türk Dünyası'nın çeşitli yerlerinde kaya ve mezar taşları üzerinde kurt motiflerine rastlanır. Bununla birlikte tanrı-kurt tasvirlerinin şaman kıyafetleri üzerinde yer aldığı gözlenir. Kurt, mitolojik karakter özelliklerini Anadolu-Türk aktarımına bırakmasıyla da bilinir. Anadolu Türkmenlerine göre kurt, insan soyundan gelir. Dört kardeşin en küçüğüdür. Büyük kardeşleri miras paylaşımı sırasında kendi payına düşen koyunları vermemelerinden dolayı en küçük kardeş bir kurda dönüşür. Bu andan itibaren insanlardan haraç olarak koyun almaya yemin eder. Gaziantep'in Nizip ilçesinde kırk mağaradan oluşan Kur Baba adlı mezarlıkta yaşayan kurtların atasının her sene bir koyun yemeye hakkı olduğuna dair bir inanış vardır. Türk mitolojisinde yakutlar ayın evrelerinin bir kurdun dolunayı yemesiyle meydana geldiğine inanıyorlardır. Kurdun koruyucu bir güce sahip olduğu düşünülür. Öyle ki sancakların başına kurt başının takılması, kuvveti ve soyun nereden geldiğini sembolize eder. Bu anlamda göksel bir varlık olarak kabul edilen kurdun ışığı ifade ettiği görülmektedir. Bununla birlikte gök kurt ya da bozkurt nitelendirmelerinin yanı sıra Türk mitolojisinde evrene ait unsurlara bağlı olarak renk simgeciliğine dair adlandırmalar dikkat çeker. Kara kurt, al kurt, ak kurt söylemlerine rastlanılmaktadır. Ak kurt gök unsuruna, al kurt şiddet ya da yer unsuruna, kara kurt ise devasa bir kuvvete ya da kötülüğe dair bir anlam içerir.²⁹

Tıpkı Türk mitolojisinde olduğu gibi, Rus mitolojisinde de kurttan faydalandığı olumlu durumlar vardır. Örneğin kurdun kalbi, dişi, gözü, tüyleri ve pençelerinin şifa verdiğiğine inanıldığı için muska yapılır.³⁰ Akademisyen B.A. Rıbakov kurt hakkında yaygın olan inanışın aksine Rus mitolojisinde kurdun olumlu olarak da anıldığına dikkat çeker. Bu durum eski Slavlara göre ormanda yetişen zararlı yemişlerin kurtlar tarafından ortadan kaldırılmasıyla ilgilidir. Slavlarda yaygın olan bir başka inanca göre eğer yolda bir kurt ile karşılaşırsanız ya da yaşadığınız köyün yakınlarından bir kurt koşarak geçerse bu size başarı, mutluluk ve refah getirir. Hatta Ukrayna düğün şarkılarında törene katılanlar gençlere mutluluk getirsin diye yoldan bir kurdun koşarak geçmesini dilerler. Bir başka inanışa göre ise

---

²⁸ Uzelli, *Slav Mitolojisi*, 102-103.

²⁹ Akman, "Karşılaştırmalı Yunan ve Türk Mitolojisi", 159-160.

³⁰ Uzelli, *Slav Mitolojisi*, 103.

bunun tam tersi düşünülür. Eğer bir kurt ile karşılaşılırsa başınıza kötü bir olayın geleceğine inanılır.³¹

Rus mitolojisindeki halk söylencelerine göre kurdun tıpkı Aziz Georgiy gibi koruyuculuk misyonunun olduğundan da bahsedilir. Beyaz Rusların inancına göre ise Aziz Georgiy kurdun üzerinde gezer. Doğu Slavlara göre kurt, Georgiy Pobedonosets'in yol arkadaşıdır. Bununla birlikte Doğu Slav mitolojisinde kurt, ambivalans bir özelliğe sahiptir. Bu duruma ilişkin olarak N.A. Nikolayeva ve V.A. Safronov kurdun imgesel açıdan iyi ya da kötü olduğu tam olarak bilinmediğini belirtirler. Söz konusu araştırmacılar kurdun insanlar tarafından nasıl algılandığına ve bununla alakalı ortaya çıkan evreleri etraflıca incelemiştir. Bu bağlamda Rus mitolojisinde Avrupa halklarının geleneklerine göre bir anlayışın oluştuğunu ifade etmişlerdir. Kurt, karanlık ve yeraltı dünyasıyla ilişkilendirilen bir hayvandır.³²

Rus mitolojisinde kurt, hem insanın yardımcısı ve kurtarıcısı olarak karşımıza çıkması hem de kökeninin şeytani güç alanına dayandırılması bakımından ambivalans özellik gösterdiği görülmektedir. Türklerin ise kurt soyundan geldiklerine inanmaları ve gökle ilişkilendirmeleri bakımından kutsal kabul ettikleri kurdun genel itibarıyla olumlu bir anlam taşıdığı anlaşılmaktadır.

Köpek

Türk mitolojisinde köpek, tıpkı kurtta olduğu gibi, tanrının yardımcısı konumunda karşımıza çıkar. İlk insanın yaratımından sonra koruma görevi köpeğe atfedilir. Benzer şekilde Rus mitolojisindeki halk hikayelerinde de köpek, insanın en yakın dostu olarak kabul edildiği için her iki kültür için olumlu bir anlam taşır. Bu duruma bağlı olarak evdeki köpek havlarsa sahibinin öleceğine dair bir inanış vardır. Köpekler sahiplerinin öleceğini hissederler ve sahiplerinin ardından gözyaşı dökerler.³³

Benzer bir durum Rus mitolojisinde de görülmektedir. Köpek, kötü ve olumsuz gücü ortadan kaldırmayı ve kaderin önceden okunabilmesine yönelik kehanetleri sembolize eder. Yaygın bir inanışa göre köpek, sahibini olası belalara ve uğursuzluklara karşı uyarıcı bir misyona sahiptir. Köpekte kötülükleri önceden sezme yetisi bulunmaktadır. Bu anlamda Rus mitolojisinde köpeklerden genç kızların gelecekte neler yaşayacaklarına dair kehanetlerin bulunulmasında da faydalandığından bahsedilir. Genellikle vaftiz öncesindeki gece Rusya'da genç kızlar bahçeye çıkarlar, ilk kez

---

³¹ Koval, *Mifolojişeskiye*, 224-226.

³² Svetlana İliniçna Şamarova, "O svoeobrazii kulturnogo kontsepta volk". *Vestnik TSMO MGU, Kulturologiya*, No 3 (2012): 79-80.

³³ Uzelli, *Slav Mitolojisi*, 109.

pişirdikleri bliniyi (Rus kremini) kafalarının üzerine koyup bahçedeki çöp yığının yanında ayakta dururlar. Dikkatli bir şekilde köpeğin hangi taraftan geldiğine kulak kesilip kismetlerinin hangi yönden geleceğini öngörmeye çalışırlar. Bu esnada köpeğin havlama sırasında çıkardığı sese göre eşlerinin genç mi yaşlı mı olacaklarını anlama çabasında bulunurlar. Eğer köpek kaba ve hırıltılı bir ses çıkarıyorsa yaşlı, tiz ve coşkulu bir şekilde havlarsa genç olacağına inanılır. Yine buna benzer bir başka inanışa göre genç kızlar bir araya gelerek çörek yaparlar. Evin eşiğine bırakılan bu çöreği eğer köpek yerse o genç kız hemen evlenir.³⁴

Bu durumu destekler nitelikte Beyaz Rusların da köpeklerin sezgi gücünden faydalandıklarını ifade ettikleri sözlü halk hikayeleri vardır. Beyaz Rusların inancına göre köpekler, iyi ve kötü insanları ayırt edebilme özelliği taşırlar. Aynı zamanda köpekler, kurban edilen hayvanlardan biridir. Benzer şekilde köpeğin Türk topluluklarının cenaze töreninde kurban edilmesi, Türk mitolojisinde ölümü ifade eden örneklerden biridir. Bununla birlikte olumsuz anlamlarına rağmen bazı Türk topluluklarında önemli sayılan efsanevi köpekler de bulunmaktadır. Bunlardan bazıları Kırgızlara Kumayık, Başkurlarda Barak, İslamiyet'ten sonra da Müslüman Türklerde ve diğer Müslüman topluluklarda Kıtımır'dır.³⁵

Türk mitolojisindeki köpek tanrı Ülgen, bir insanı korumakla yükümlüdür ancak şeytan ya da Erlik Han tarafından kandırılır, koruma misyonunu tam olarak yerine getiremez. Bunun üzerine ilk insana üfleyen tanrı yerine şeytan olur. Bu nedenle köpek, tanrılar tarafından kovularak lanetlenir.³⁶ Eski Türk mitolojisinde köpeğin kurdunkine benzer bir yeri vardır. Bununla birlikte köpek kurda göre daha az görülmekte ve daha önemsiz roller üstlenmektedir. Benzer bir durum Rus mitolojisinde de görülmektedir. Nitekim Tanrı, köpeği Adem'den artakalan kilden yaratır. Önceleri tüysüz olan köpek, şeytanla anlaşma yapması üzerine tüy sahibi olur ve bu yüzden de günahkâr kabul edilir.³⁷ Bu bağlamda her iki mitolojideki inanışa göre köpeğin sezgisel yönüne anlam yüklenmesinin benzer özellik taşıdığı, köpeğin tanrı tarafından cezalandırılmasından ve şeytanla ilişkilendirilmesinden dolayı ise genel itibarıyla olumsuz bir anlama sahip olduğu görülmektedir.

Ayı

Türk mitolojisinde ayı önemli bir yere sahip olsa da bir kartal, at ya da kurt kadar önemli olmamıştır. Türk destanlarında ayı, ahmak bir hayvan olarak

³⁴ Koval, *Mifolojişeskiye*, 216-218.

³⁵ Tansü & Güvenç, "Eski Türk Mitolojisinde," 11-12.

³⁶ Akman, "Karşılaştırmalı Yunan ve Türk Mitolojisi", 158.

³⁷ Öksüz, *Rus Mitolojisi*, 49.

bilinmektedir. Ayı, orman tanrısı ya da orman ruhunun sembolü olarak kabul edilir. Erken dönemlerde kurdun isminin bir tabu olarak kabul edilmesi gibi ayı isminin de zikredilmesi yasaklanır.

Rus mitolojisinde de ayı, kutsal ve ormanların kralı olarak kabul edilmesi bakımından benzerlik gösterir. Slav halkının eski inancına göre ayı, tüm kötülüklerin ortadan kalkmasını sağlar ve bereketi sağlamada önemli bir güç sahibidir. Baharın gelmesi, ayının kış uykusundan uyanmasıyla ilişkilendirilir. Evde ayı pençesi saklamanın evi ve aileyi koruduğuna dair bir inanış söz konusudur. Ayının kutsal kabul edilmesinden ötürü bir avcının ayıyı öldürmesi, aynı şekilde kendisinin de öleceğine dair bir inanış vardır. Bir efsaneye göre Tanrı, cezalandırmak istediği insanları ayıya dönüştürür.

Anadolu'daki masalarda ayı ile insanın arkadaşlığı üzerinde çok durulduğu gözlenmektedir. Bu sembol, İslamiyet sonrasında anlamsal değişikliğe uğrar. Ayının kaba kuvveti ve kötü insanı simgelediği düşünülmektedir. Rus mitolojisindeki masalarda ise ayı için Mişka, Mihail, Toptıgın, Potapıç gibi adlar kullanılır. Slavların ayıya yaklaşımlarında kurtla benzer yanların olduğu görülür. Ayı, tıpkı kurt gibi insanlara ya da hayvanlara ceza vermek için saldırır. Şeytanın kendisi bile bir ayı gördüğünde kaçır. Kötü güçleri ve cadıları uzaklaştırma özelliği vardır. Bu durum ayının şeytanla bağlantısı olduğu inanışıyla ilgilidir. Kurdun derisi, dişleri, kemikleri, kuyruğu ya da vücudunun herhangi bir yeri gibi ayıdaki de muska olarak kullanılır. Hazırlanan bu muskaların insana şifa verdiğine ve onu nazardan koruduğuna inanılır.³⁸ Bu anlamda Rus ve Türk mitolojisinde bu durum benzer bir özellik göstermektedir.

Türk mitolojisinde ayı için kullanılan sözcüklerden bazıları “ata” manasına gelir. Tıpkı Başkurtlar gibi bazı Türk toplulukları da ataları olarak kabul ettikleri ayıdan türediklerine dair bir inanışa sahiplerdir. Buna benzer bir inanış Rus mitolojisinde de görülmektedir. Ayı, Doğu Slav halkı için olumlu anlam taşır. Kuzey bölgelerinde yaşayan halklara göre ayının ortaya çıkışı, insanoğlu ile ilişkilendirilir. Mitolojik hayvanlar arasında yarısı insan yarısı hayvan olan imgeler bulunmaktadır. Slav mitolojisinde İvan Medvedko, yarı insan yarı ayı olması bakımından Slavlar için bir totem hayvanıdır.³⁹ Bir başka inanca göre Âdem ile Havva, çok çocukları olması üzerine onları Tanrı'dan saklamak için ormana gönderirler. Çocuklar burada birer ayıya dönüşürler. Bu nedenle insanın esasen ayıdan geldiğine dair bir inanış vardır. Öyle ki dişi ayıların göğüsleri kadınlarınkine benzetilir, gözleri,

---

³⁸ Uzelli, *Slav Mitolojisi*, 103-104.

³⁹ Şamil Batırşin, “Obrazı Mifiçeskih Jivotnih V Russkoy, Başkirkoy i Kitayskoy lingvokulturah”. *Mejdunarodnyj Jurnal Mir Nauki, Kulturi, Obrazovaniya*, No 2, (2019): 471.

elleri ve ayakları yine bir insanı andırır. Kimi yerlerde ayı ile insanın iletişim kurabildiğine hatta bir insan gibi konuşabildiğine dair bir inanış vardır. Ayılar, tıpkı insanlar gibi, sevinme, üzülme, yıkanma, iki ayağının üzerinde yürüyebilme, çocuklarına bakabilme yetilerini gösterirler. Avcılar ayıları avlarken son derece ihtiyatlı davranırlar. Bunun nedeni avladıkları kırkıncı ayının avcuyu öldüreceğine dair inanıştan ileri gelir.

Türk mitolojisinde şamanlar, ayı elbiselerinin giyilmesini uygun görürler ve üzerine ayının farklı yerlerinden alınan kemikler dikilir. Aynı zamanda şamanın göğe doğru yaptığı yolculuk sırasında kimi zaman ayının yardımcı bir ruh olduğuna inanılır. Avlanan ayının yenmesiyle kuvvetinin ve diğer özelliklerinin insana geçtiği düşünülür.⁴⁰ Yine buna benzer bir özellik Rus mitolojisinde de görülmektedir. İnsanlar, ayı eti yemenin kendilerini güçlü kılacağına inanırlar. Özel bir ritüel düzenleyerek ayı etini yemeye özen gösterirler. Kemiklerini ise kutsal kabul ettikleri bir yere gömerek ona duydukları saygıyı gösterirler. Öte yandan öldürülen ayı için özürlerini sunup ona birtakım ikramlarda bulunurlar. Gücü ve şifalanmayı temsil ettiği için vücudun herhangi bir yerinde ağrı olduğunda ayının yağının iyi geleceğine inanılır. Bununla birlikte ayı, evliliğin ve doğurganlığın timsali olarak kabul edilir. Birilerine büyü yaparken, düğünlerde, çocuk sahibi olamayan kadınların tedavilerinde ayı figüründen faydalanılır. Bir evlilik merasiminde gelinin annesi, misafirlerini ayı görünümündeki bir postla karşılar. İhanete uğrayan kadın, eşinin üreme organlarına ayı yağı sürer. Çocuk sahibi olamayan kadınlar, ayı figürünün üzerinden atlayarak şifa bulacaklarına inanırlar. İnsanlar buna benzer inanışlardan dolayı ayıya hitap olarak *tüylü, uzun kıllı, sahip, o, ihtiyar* gibi sıfatları tercih ederler. Bahsi geçen durumu destekler nitelikte Anadolu'da anlatılan bir söylenceye göre üç kadın, bir ayının inine giderler. Burada kadınlardan birine âşık olan ayı ona evlenme teklifinde bulunur, genç kız korktuğu için teklifi kabul eder. Ayı ile genç kızın bedeninin üstü ayı, altı insan olan bir çocuğu olur. Bu söylenceye somut bir örnek olarak bir Anadolu buluntusu, Yesemek Hitit Açık hava Heykel Atölyesi'ndeki ayı adam kabartması gösterilmektedir. Anadolu'nun çeşitli şehirlerinde anlatılan efsanelerden birine göre cimri bir ağa, dilenciye para vermediği için onun bedduasını alır ve bunun üzerine ayıya dönüşür. Dilenciye yün vermek istememesi üzerine yünlerin içine saklanan ağa, çobanına kendisini soranlara burada olmadığını tembihler. Bunun üzerine oraya gelen bir Derviş "Ayı, ayı! Kalk!" diye seslenir ve yünlerin içinden ağa bir ayı olarak ortaya çıkar. Bahsi geçen bu olay "Ayı" başlıklı Elâzığ efsane olarak anılmaktadır. "Ayının Yaratılış Efsanesi" başlıklı Sivas efsanesinde ise

---

⁴⁰ Çoruhlu, *Türk Mitolojisinin*, 163.

benzer olay devam ettirilir. Bu kez dervişin yerinde Hızır Peygamber yer alır. Ayı neslinin bir kısmının bu efsanede konu edilen adamdan türediğinden bahsedilir. Yine bir Tunceli efsanesinde de Haso Ağa ile Hızır arasında benzer bir olayın yaşandığı anlatılır.⁴¹ Bu bağlamda Türk mitolojisinin aksine Rus mitolojisinde ayının kutsal kabul edilmesi bakımından daha önemli tutulduğu görülmektedir. Bununla birlikte ayının şifa ve kuvvet verme gücüne inanılması ve orman ruhunun sembolü kabul edilmesi bakımından benzer bir özellik olarak değerlendirilmektedir.

Kartal

Kartal, pek çok kültürde kutsal kabul edilir. Bunun nedeni göksel güçlerle yeryüzündekiler arasında bir elçi olarak düşünülmesi ve kehanetleri bildirmesiyle ilgilidir. Kartal, Türklerin ulusal simgelerinden biridir.⁴² Bu hayvanın yakutların en yüksek ruhları taşıdığına inanılır. Gök Tanrı'nın simgesi olarak kartala ve bazı yırtıcı kuşlara kurban sunulmaktadır.⁴³ Türk mitolojisinde kartalın mevsimleri değiştirdiğine ve kutsal bir hayvan olarak kabul edilmesinden ötürü kartal üzerine büyük yeminlerin edildiği gözlenmektedir.⁴⁴

Kartal, gücü ve hakimiyeti ifade eder. Bu nedenle birçok Türk devletinde ve boylarında kartal motifine rastlanıldığı görülmektedir. Çok yaygın olarak şamanist uygulamalarda kartal karşımıza çıkar.⁴⁵ Önemli bir türeme simgesi olarak şaman kıyafetlerinin üzerinde yer alır. Bilhassa Göktürk ve Uygur devirlerinde kartal ve diğer yırtıcı kuşlar hükümdarların, koruyucu ruhun ve adaletin sembolü olarak kabul edilir. Bu yüzden kudret ve güneşi ifade eder.⁴⁶

Çift başlı kartal, Türkler için en önemli mitolojik simgelerden biri olarak kabul edilir. Aynı zamanda çok sayıda devlet ve milletin simgesi olan çift başlı kartal, günümüzde de birçok kurumun amblemi olarak kullanılmaktadır. Kartalın çift başlı olarak tasvir edilmesinin nedeni, gücü artıracığı düşünülmesiyle ve simetriye özen gösterilmesiyle ilgilidir.⁴⁷ Türkler kılıç kabzanlarında çift başlı kartal figürü kullanmışlardır.⁴⁸ Eski Türk

---

⁴¹ Akman, "Karşılaştırmalı Yunan ve Türk Mitolojisi", 154-155.

⁴² Tansü & Güvenç, "Eski Türk Mitolojisinde," 10.

⁴³ Çoruhlu, *Türk Mitolojisinin*, 156.

⁴⁴ Akman, "Karşılaştırmalı Yunan ve Türk Mitolojisi", 156.

⁴⁵ Tansü & Güvenç, "Eski Türk Mitolojisinde," 10.

⁴⁶ Çoruhlu, *Türk Mitolojisinin*, 134.

⁴⁷ Tansü & Güvenç, "Eski Türk Mitolojisinde," 10.

⁴⁸Deniz Karakurt, *Türk Mitolojisi Ansiklopedisi (Açıklamalı-Resimli). E-Kitap* (2012) https://www.academia.edu/11557648/Türk_Mitoloji_Ansiklopedisi_Deniz_Karakurt (erişim 28.02.2021). 609.

boylarına ait kutsal semboller, kartal nevinden türemiştir.⁴⁹ Kartalın güç, hakimiyet ve hükümdarlıkla ilgili simgesel anlamları, İslamiyet sonrasında da devam eder. Zaman zaman arma olarak dahi kullanıldığı görülür.⁵⁰

Kartalın bu özelliğine yüklenen anlam benzer bir şekilde karşımıza çıkmaktadır. Nitekim çift başlı kartal, 15. yüzyıldan itibaren Moskova çarının mühründe ve kişisel eşyalarında çar ve tanrıyı ifade etmesi bakımından kullanılır. Bu nedenle çarlığın sembolünü oluşturan çift başlı kartal, devlet arması olarak betimlenir.⁵¹ Bununla birlikte kartalın gökyüzünde yaşanan doğa olaylarıyla da ilişkilendirildiği görülmektedir. Güney Slavlara göre kartal, yüksek dağlarda ve bulutların üstünde yaşarlar. Aynı zamanda da yağmur ve dolu yüklü bulutların yöneticisidirler. Gökyüzünde özgürce dolaşırlar ve hatta istedikleri zaman öbür dünyaya geçiş yapabilirler. Güney Slavların inancına göre ağaç dallarının üzerinde bulunan bir kartal yuvasına zarar veren kimsenin başına bir felaket gelir.⁵²

Orta Asya'daki eski inanışlara göre kartal, Güneş ve Gök tanrının simgesi olarak kabul edilir. Şamanlar ise kartalın ormanın ruhu olduğuna inanırlar. Yakutlarda kartal, baharın ruhunu temsil etmesinden dolayı büyük saygı görür. Kartalın bir kanat çırpmasının tüm buzları erittiğine, ikinci kanat çırpmasıyla ilkbahar geldiği inanılırdı.⁵³ Yakutlar kartalın ismiyle edilen yemini en geçerli yemin olarak görürler. Yalan söyleyip kartalın ismini anan kişinin ocağı söner, soyunu sürdüremez.⁵⁴ Yakutlar'da kısırlık sorunu yaşayan kadınlar kartala yakarırdı. Dileği gerçekleşen kadının doğurduğu çocuğa 'hotoy törütteh', 'kartaldan türemiş' denirdi.⁵⁵

Türk mitolojisinde anlatılardan birine göre Tanrı insanlara merhamet eder ve onları bilgilendirmek, kötü ruhlara karşı silahlandırmak amacıyla bir kartal gönderir. Ancak kartal, insanlarla bir türlü anlaşamaz. Bunun üzerine kartal çaresizlikle Tanrı'nın yanına dönüp onları anlatır. Tanrı, kartala yeryüzüne dönerek karşısına çıkan ilk kadınla yaşamayı ve doğacak çocuğu

---

⁴⁹ Bahaeddin Ögel, *Türk Mitolojisi (Kaynakları ve Açıklamaları ile Destanlar)*. C.I. (Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1993), 593.

⁵⁰ Çoruhlu, *Türk Mitolojisinin*, 134.

⁵¹ Ramazan Özgan, "Antik Çağ'dan Günümüze Çift Başlı Kartal: Anlamı, Yorumu, Propagandası." *Anadolu Arkeolojisi Araştırmaları Dergisi*. Sayı 3. (2020): 103.

⁵² Uzelli, *Slav Mitolojisi*, 98.

⁵³ Akman, "Karşılaştırmalı Yunan ve Türk Mitolojisi", 156.

⁵⁴ Gezgin, *Hayvan Mitosları*, 115.

⁵⁵ Özlem Güngör, "Divan Şiirinde Mitolojik bir Unsur Olarak Kartal Figürü." *Uluslararası Medeniyet Çalışmaları Dergisi*. 1/2 (2016): 73.

şaman yapmayı önerir. Böylelikle kartal harfiyen Tanrı'nın dediklerini uygular ve yaşanan ilişki sonucunda doğan çocuk ilk şaman olur.⁵⁶

Türk mitolojisinin aksine Rus mitolojisinde kartala dair inancın ambivalans özellik gösterdiği görülür. Bir tarafta kartal Tanrı tarafından lanetlenir, diğer taraftan kuşların kralı ve gökyüzünün efendisi olarak kabul edilir. Bir efsaneye göre kartalın "kuşların kralı" olarak tanımlanmasının nedeni, en yükseğe uçabilen kuş olmasıyla ilgilidir. Buna karşılık kartalın yükseklerde uçtuğu esnada tüylerinin arasına gizlenen çalığışu kartalın yerine kral olarak seçilir. Sonrasında ise çalığışu herkesi kandırdığı için cezalandırılır ve kartal gerçek kral ilan edilir. Tanrı tarafından lanetlenmesinin nedeni ise saksığanın kartala iftira atmasındandır. Yine bir efsaneye göre Tanrı, kartaldan su kaynağının yerini kazıp temizlemesini emreder. Bu esnada saksığanın kartalın çok iyi çalışmadığını ve tembellik ettiğini ifade eder. Her ne kadar daha sonrasında saksığanın bu konuda haksız olduğu anlaşılrsa da Tanrı kartalı affetmez. Belarus deyişlerinde kartal, çarlığın ve kutsallığın sembolü olarak kabul edilmektedir. "Gökyüzündeki meşelerin altında ve çarlığın altında iki kuş uçuyor. Kartalın gökyüzünün hâkimi olarak oynadığı rol, bir Rus söylencesinde şöyle yansır: Bir gün Büyük İskender (Makedonyalı Aleksandr) gökyüzüne ulaşmak ister ama kartal ona izin vermez."⁵⁷ Bu bağlamda kartalın gücü ve hakimiyeti sembolize etmesi bakımından her iki kültürde benzer bir anlam ifade ettiği görülürken Rus mitolojisinde hem olumlu hem de olumsuz özelliklerle değerlendirilmesi ambivalans özelliği gösterdiğini desteklemektedir.

Yılan

Yılan, Türk kültürünün en erken devirlerinden başlayarak günümüze kadar söylencelerde ve destanlarda sıklıkla görülen motiflerden biri olma özelliği gösterir. Yılanın ölümsüzlük, nazar, büyü, şeytan, gece, kötülük, sağlık, kuzey simgesi gibi farklı kavramlarla ilişkilendirildiği gözlenmektedir. Aynı zamanda yılan, Tanrı Erlik Han'a giderken yanında bulunan bir aracı hayvan konumundadır. Genellikle uğursuzluğu ve kötülüğü ifade eder.⁵⁸

Yılan, Türk mitolojisinde yeraltı alemine ait bir hayvan olarak ele alınır. Çünkü yılan yaşamının büyük bir kısmını karanlıkta ve toprak altında geçirir. Yeraltında yaşayan yılanların, ölü ataların ruhlarını taşıdığına dair inanışın olması bu durumla ilgilidir. Türk mitolojisinde yılan her ne kadar daha çok olumsuz anlamda değerlendirilse de kutsal olarak da görülmüş ve korkuyla

---

⁵⁶ Melike Küçüktuncer, "Türk Mitolojisi ve Şamanizmde Tabiat Olayları." *Akra Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi*. 21/8 (2020): 100.

⁵⁷ Uzelli, *Slav Mitolojisi*, 98.

⁵⁸ Akman, "Karşılaştırmalı Yunan ve Türk Mitolojisi", 161.

karışık kendisine saygı da gösterilmiştir. Türk kültürünün temelini ifade eden şamanizmde kimi şamanların yılan suretine girerek onun hareketlerini taklit etmesi ve kimi şaman çuhalarında yılanın sembolik olarak kullanılması onun kutsal olarak görüldüğünün göstergeleridir.⁵⁹

Türk mitolojisinde yılan, aynı zamanda on iki hayvanlı Türk Takvimi'ndeki hayvanlardan biridir. Uzun süre dış kültürlerden uzak kalan Kuzey Türkleri ve Altaylar, Çin ejderhası yerine efsanevi büyük yılanlarını koymuşlardır.⁶⁰ Türk mitolojisinde yılan, yeraltı hakanı olan Erlik ile ilişkilendirilir. Çoğu zaman kara yılan olarak anılmasının nedeni, ak ya da gök renk Gök Tanrı'yı, kara renk yeri ve yeraltı tanrısı Erlik'i temsil etmesiyle ilgilidir. Kimi şaman dualarında erlik, karayılandan bir kamçıya sahip olarak tanıtılır.⁶¹ Bazı şamanlar yılan kılığına girerek tören esnasında yılan taklidi yaparlar. Şaman kıyafetlerinde yılanı sembolize eden nesne ya da işaretlerin yer alması bununla ilgilidir. Çatal kuyruklu, dört ayaklı Yutpa adı verilen yılan, yeraltındaki canavarların temsilcisidir.⁶²

Yılanın genel itibarıyla Türk mitolojisinde taşıdığı olumsuz anlam, Rus mitolojisinde de benzer bir şekilde karşımıza çıkar. Kimi efsanelere göre yılan, Tanrıya karşı geldiği için cennetten kovulan meleklerle bağdaştırılır. Eğer bir kişi yılanı öldürürse, onun kırk günahının bağışlanacağına inanılır. Güneşi yemek istemesinden dolayı yılan, güneşin en büyük düşmanıdır. Bu yüzden güneş, yılanı görüp de öldürmeyenler için üç gün parlamaz. Güneşin altında bırakmayıp bir an önce yılanı gömmek ve kötülük yapmasına engel olmak gerekir. Aksi takdirde güneş, yılanı görmemek için kara bulutların arkasına saklanır. Beyaz Rusların inancına göre güneşin altında ısınan yılan güneşi emer ve bundan dolayı yazın güneş nispeten küçülür. Yılanların bacaklarının olmadığına dair bir inanç söz konusudur. Ancak yılan vurulduğunda ya da yılan güneş altında yanmaktan kurtulduğunda bacaklarının ortaya çıktığına dair bir başka inanç da vardır. Yılan vurulduğunda görünen bacaklar kırmızı renkteyse yangın çıkacağına, beyazsa bir ölüm haberi alınacağına, maviyse zenginliğe yönelik bir işaret olarak yorumlanır. Buna karşılık kimi durumlarda yılan, koruyucu ev cini olan domovoy ile özdeşleştirilmesinden dolayı olumlu bir anlam taşıdığı da görülür.⁶³ Yine buna benzer olumlu bir anlam Türk mitolojisinde yılanın kış mevsimi boyunca uyuyup ilbaharda yeryüzüne çıkması ve gömlek değiştirmesi nedeniyle yeniden dirilmeyi

⁵⁹ Cennet İnce, "Türk Mitolojisinde Yılan ve Resim Sanatındaki İzdüşümleri", (Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, 2015), 18-19.

⁶⁰ Tansü & Güvenç, "Eski Türk Mitolojisinde," 14.

⁶¹ Karakurt, Türk Mitolojisi Ansiklopedisi, 314.

⁶² Çoruhlu, *Türk Mitolojisinin*, 168.

⁶³ Öksüz, *Rus Mitolojisi*, 55-56.

temsil edişiyile karşımıza çıkar. Aynı zamanda birbirine dolanmış görüntüsüyle de üremeyi sembolize eder. Bu yüzden evlenme çağındaki genç kızlara “seher”, “cazip”, “büyüleyen kadın”, “ele gözlü dilber” gibi yakıştırmalar yapıldığı görülür.⁶⁴

Türk Tabipleri Birliği'nin ambleminde kullandıkları yılan sembolü, Orta Asya Türk Kültürü'nden gelmektedir. Birbirine sarmalanmış iki yılan, mutluluk zincirinden esinlenerek ortaya çıkar.⁶⁵ Akbuğa Han şamanist Türk inancına göre hekimlerin koruyucusu olarak Tıp tanrısı olarak kabul edilir. Yine eski Slavlarda yılanların şifa tanrısı olarak görülmesi, her iki kültür için benzer bir durum olarak değerlendirilir. Derisinin büyüleyici bir güzellikte olduğuna dair tasvirlerin yapılmasından dolayı yılanların şahı kabul edilir. Bu yılanlar kovalandıkları zaman tıslarlar ve diğer tüm yılanlar onu korumak için toplanırlar. Slav inanışına göre yılanlar, gökyüzünden inen ve yaşamlarını yeryüzünde sürdüren yağmur damlalarıdır. Tanrı'nın iyi niyetli elçilerini olmalarının yanı sıra hasadın bol olması da onlara bağlıdır. Aynı zamanda bu yılanların deri değiştirdikten sonra derilerini haç şeklinde bağlayarak ya da çamaşırlarına bu şekilde dikerek ateşli hastalıklara karşı korunacaklarına inanırlar. Hatta bu yılanın yağı bazı hastalıklar ve alkol bağımlılarının tedavisi için kullanılır.⁶⁶

Doğu Slavların inanışına göre yılan, bilgeliğin ve doğaüstü sihirli özellikleri sembolize eder. Yılan etini yiyen kimsenin önemli nitelikler elde edeceğine inanılır. Bununla ilgili 19. yüzyılın Beyaz Rus etnografı A.Ye. Bogdanoviç tarafından yılan eti hakkında şu ifade yazılır: “Zehrinden arındırılarak hazırlanmış yılan eti onu yiyen kimseye hayvanların konuşmalarını anlayabilme yetisi kazandırır.”⁶⁷ Yine bu efsaneye benzer bir içerik 19. yüzyılda Vologda Oblastında yılan etini yiyen insanların otların otlarla ve ateşin ateşle konuşmasını anlama yetisi gösterir. Öte yandan geleneksel halk kültürü çerçevesinde yılan İncil'deki yılan imgesinin Hıristiyanlık anlayışına göre yorumlanmasıyla kötü gücün sembolü olarak kabul edilir. Halk efsanelerine göre yılanların öldürülmesi günah kabul edildiği için yasaklanır. Doğu Slavların inanışına göre yılanlar baharın geldiğini müjdelemek adına 7 nisanda yuvalarından dışarıya çıkarlar, 27 eylülde yeniden yuvalarına geri dönerler. Bu aradaki süre zarfında insanların

⁶⁴ Çiğdem Mollaibrahimoğlu, “Anadolu Halk Kültüründe Hayvanlar Etrafında Oluşan İnanç ve Pratikler”. (Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, 2008), 22-23.

⁶⁵ Ali Haydar Bayat, “Tıp ve Eczacılık Sembolü Yılan”, T.E.B. 3. Bölge. İzmir Eczacı Odası Bülteni, Mart. (1983): 36. <http://e-kutuphane.teb.org.tr/pdf/eczaciodyayinlari/izmir-mart83/6.pdf> (erişim 28.02.2021).

⁶⁶ Uzelli, *Slav Mitolojisi*, 115-116.

⁶⁷ Koval, *Mifolojiçeskiye*, 239.

ormanda dolaşmaları tehlikeli kabul edilir.⁶⁸ Bu anlamda hem Türk hem de Rus mitolojisinde yılanın ifade ettiği anlamlar bakımından ambivalans bir özellik taşıdığı görülmektedir.

Sonuç

Türk ve Rus mitolojisinde hayvan mitleri, karşılaştırmalı yöntem çerçevesinde bu çalışmada incelenmiştir. Gerçekleştirilen inceleme bağlamında at, kurt, köpek, ayı, kartal ve yılan mitlerinin her iki mitolojide taşıdıkları sembolik anlamlar, algılanışlarındaki ortak ve farklı noktalar örneklerle ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Elde edilen bilgiler ışığında Türk ve Rus mitolojisindeki at motifinin insanın yol arkadaşı olarak kabul edilmesi, aynı anda ölüm ve bereketi birlikte simgelemesi bakımından ambivalans bir anlama sahip olduğu görülmüştür. İnsana şifa, güç, güven ve şans vermesi açısından her iki kültür için benzer özellikler gösterdiği anlaşılmıştır. Buna karşılık Türk mitolojisinde çok sayıda kutsal atın olması, Türk kavimleri için önemli bir binek hayvanı olarak önemini koruması, tanrı tarafından kahramanlara hizmet etmesi amacıyla gönderildiğine inanılması, gökle ilişkilendirilmesi ve kurbanlık hayvan olarak bilinmesi farklı olan özellikleri ifade etmektedir. Rus mitolojisinde ise atın Tanrı'nın emriyle şeytandan yaratılması ve İsa tarafından lanetlenmesi Türk mitolojisinde gözlenenin tam tersi özelliklere işaret eder.

Kurt mitinin insanın yardımcısı ve koruyucu bir güce sahip olduğuna inanılması her iki mitolojide benzer bir özellik olarak karşımıza çıkmıştır. Öte yandan Türk mitolojisinde kurt soyundan geldiğine inanılması ve bu nedenle en önemli hayvan olarak kabul edilmesi, devlet ve hükümdarlık gibi unsurların simgesi olması, kutsal ve ulusal kabul edilmesi, göksel bir varlık olarak düşünülmesi, renk simgeciliğine dair adlandırmaların da bulunması bakımından farklılık gösterdiği anlaşılmıştır. Rus mitolojisinde ise kurt hem olumlu hem de olumsuz anlamlar taşıması bakımından ayrılmaktadır. Türk mitolojisinin aksine şeytanın yarattığı kurdun, şeytani güçlerle ilişkilendirilerek olumsuz sembolik anlama sahip olduğu, karanlık ve yeraltı dünyasıyla ilişkilendirildiği gözlenmiştir.

Köpek mitinin, tıpkı kurt da olduğu gibi, şeytana uyması yüzünden lanetlenmesi, insanın yakın dostu görülüp koruyucu olarak görevlendirilmesi, kurban edilen hayvanlardan biri olması, havlama sesine göre yorumlarda bulunulması bakımından benzer özellikler taşıdığı görülmüştür. Bununla birlikte Türk mitolojisi efsanevi köpeklere, Rus

---

⁶⁸ Koval, *Mifolojiçeskiye*, 239.

mitolojisi ise uğursuz ve kötü olaylara karşı uyarıcı bir misyona sahip olması bakımından birbirlerinden ayrılmaktadır.

Ayı miti, insanın aydan türediğine dair inanışa sahip olması, ormanların efendisi olarak görülmesi bakımından her iki mitolojide benzer özellik göstermektedir. Rus mitolojisinde kutsal olarak kabul edilen ayı mitinin Türk mitolojisinde böyle bir özel yanı bulunmamaktadır. Türk mitolojisinin aksine Rus mitolojisinde ayının kötülöklere karşı koruduğuna, bereket getirdiğine, şifa verdiğine, evlilik ve doğurganlığı sembolize etmesi bakımından daha çok olumlu anlamlar taşıdığı anlaşılmıştır. Her iki mitolojide de ambivalans özelliğe sahip olduğu gözlenmiştir.

Kartal miti, gökyüzünün hâkimi ve hükümdarlıkla ilgili simgesel anlamlar taşıması yönünden benzer özellikler olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda Rus mitolojisinde Tanrı tarafından lanetlenmiş olması bakımından kartala dair inancın hem olumlu hem de olumsuz özellikler taşıdığı görölmüştür. Türk mitolojisinde kartal adına kurban adandığının görülmesi, şifa verici olması, kehanetleri bildirmesi gibi özellikler olumlu yanların ağırlıklı olduğunu ifade etmektedir.

Yılan mitinin her iki kültür için hem olumlu hem de olumsuz özellikler taşıması bakımından ambivalans bir anlam taşıdığı anlaşılmıştır. Türk mitolojisinde yeraltı alemine ait olması bakımından genel itibariyle kötülüğü ve uğursuzluğu çağrıştırırken, beraberinde şifalanmayı, üremeyi ve yeniden dirilmeyi ifade ettiği de belirlenmiştir. Rus mitolojisinde ise yılanın lanetlendiği, şeytani özellikler taşıdığı, kötü gücü ve felaketlere yorumlanırken, şifalanmayı, bilgeliği, bereketi simgelediği görölmüştür. Bu bağlamda her iki mitolojide de yılanın hem şifayla hem de şeytani güçlerle ilişkilendirilmesi benzer bir özellik olarak değerlendirilmiştir.

Kaynakça

- Akman, D. M. "Karşılaştırmalı Yunan ve Türk Mitolojisi". Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, 2020.
- Alkan, E. "Şiir ve Mitoloji." *Varlık Sanat ve Edebiyat Dergisi*, Sayı: 1015, (1992): 17-20.
- Arhangelskaya, A. M. "Sobaka kak "neçistoye" jivotnoye v traditsionnoy narodnoy kulture i yazıke." *Slavica Slovaca*, 55, No 1 (2020): 110-122.
- Batrşın, Ş. "Obrazı Mifiçeskih Jivotnih V Russkoy, Başkirkoy i Kitayskoy lingvokulturah." *Mejdunarodnyy Jurnal Mir Nauki, Kulturi, Obrazovaniya*, No 2 (2019): 470-472.
- Bayat, A. H. "Tıp ve Eczacılık Sembolü Yılan". *T.E.B. 3. Bölge. İzmir Eczacı Odası Bülteni*, Mart (1983): 35-40. <http://e-kutuphane.teb.org.tr/pdf/eczaciodyayinlari/izmir-mart83/6.pdf> (erişim 28.02.2021).
- Berke, Z. "İki Ayrı Perspektiften Mitos-Logos İlişkisi," *Kaygı*. 19/1 (2020), 135-151.
- Çobanoğlu, Ö. "Toplumsal ve İktisadi Yönleri ile Türk Mitolojisi". *Bilim ve Ütopya*. 270. (2016): 11-36.
- Çoruhlu, Y. *Türk Mitolojisinin Ana Hatları*, İstanbul: Kabalıcı Yayıncılık, 2012.
- Derbenyova, L. V, "Volk v vestiamom kulturnom kode: spasitel, pogubitel I kulturny geroy." *Jurnal vostočnoslavjanskaya filologiya, literaturovedebije* 3/27 (2016): 48-57.
- Gezgin, D. *Hayvan Mitosları*. İstanbul: Sel Yayıncılık, 2014.
- Gura, A. V. *Simvolika jivotnih v slavyanskoy narodnoy traditsii*. Moskva: İndrik, 1997.
- Güngör, Ö. "Divan Şiirinde Mitolojik bir Unsur Olarak Kartal Figürü." *Uluslararası Medeniyet Çalışmaları Dergisi*. 1/2. (2016): 70-79.
- Gürçay, S. "Mitolojilerde Uçan At Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma." *Aydın Türklük Bilgisi Dergisi*. Yıl 5. Sayı 8. (2019): 37-54.
- İnce, C. "Türk Mitolojisinde Yılan ve Resim Sanatındaki İzdüşümleri". Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, 2015.
- Karakurt, D. *Türk Mitolojisi Ansiklopedisi (Açıklamalı-Resimli)*. E-Kitap (2012) https://www.academia.edu/11557648/Türk_Mitoloji_Ansiklopedisi_Deniz_Karakurt (erişim 28.02.2021).
- Koval, V. (2016). *Mifolojiçeskiye verovaniya vostoçnih slavyan: Posobiye po kursu "Slavyanskaya mifologiya"*. Gomelskiy gosudarstvennyy universitet imeni Frantsiska Skorini. Gomel: GGU im. F.Skorini.
- Küçüktüncel, M. "Türk Mitolojisi ve Şamanizmde Tabiat Olayları". *Akra Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi*. 21/8 (2020): 95-108.
- Mollaibrahimoğlu, Ç. "Anadolu Halk Kültüründe Hayvanlar Etrafında Oluşan İnanç ve Pratikler". Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, 2008.
- Ögel, B. *Türk Mitolojisi (Kaynakları ve Açıklamaları ile Destanlar)*. Birinci Cilt. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1993.
- Öksüz, G. *Rus Mitolojisi*. İstanbul: Çeviribilim Yayınları, 2014.
- Öksüz, G. "Türk ve Rus Mitolojilerinde Mitik Dünya, Ölüm ve Ruh Anlayışı", *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 6/15 (2018): 10-29.
- Roux, J. P. *Orta Asya Tarih ve Uygarlık*, İstanbul: Kabalıcı Yayınevi, 2014.
- Özgan, R. "Antik Çağ'dan Günümüze Çift Başlı Kartal: Anlamı, Yorumu, Propagandası." *Anadolu Arkeolojisi Araştırmaları Dergisi*. Sayı 3. (2020): 98-125.
- Tanpolat, C. "Doğu ve Batı Kültürlerinde Başlıca Hayvan Mitleri". Yüksek Lisans Tezi, Işık Üniversitesi, 2016.
- Tansü, Y. E. & Güvenç, B. "Eski Türk Mitolojisinde Hayvan Motifleri Üzerine Düşünceler". *Türk Dünyası Araştırmaları*. Sayı: 218. (2015): 1-16.
- Tolstaya, S. M. (Otvetstvennyy redaktor). *Slavyanskaya mifologiya: Entsiklopedičeskiy slovar. 2-ye izd.* Moskva: Mejdunarodnyye otnoşeniya. 2002.

- Tolstoy, N. İ. (Pod obşey redaktor). *Slavyanskiye drevnosti: Etnolingvistiçeskiy slovar v 5-ti tt.* Moskva: Mejdunarodniye otnoşeniya, T.5. 2012.
- Uzelli, G. *Slav Mitolojisi. İnanışlar ve Söylenceler.* İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2016.
- Şamarova, S. İ. "O svoyeobrazii kulturnogo kontsepta volk". *Vestnik TSMO MGU, Kulturologiya,* No 3 (2012): 79-84.